

Kompletterande promemoria till betänkandet En långsiktigt hållbar migrationspolitik (SOU 2020:54)

Sammanfattning

- SKR vill inledningsvis framhålla att migrationspolitiken i vid bemärkelse omfattar en rad olika regelverk och processer som är avhängiga varandra. Hur det migrationspolitiska systemet i sin helhet utformas kan således påverka förbundets ställningstagande vad avser de nu aktuella förslagen.
- SKR anser att konsekvensanalysen är bristfällig, vilket medför svårigheter att ta ställning till förslagen. Det krävs vidare analys vad gäller hur förslagen påverkar exempelvis antalet individer som bedöms söka uppehållstillstånd i Sverige och antalet beviljade tillstånd samt vilka ekonomiska och andra konsekvenser som förslagen får för landets kommuner och regioner.
- SKR anser att det utlänningsrättsliga regelverket måste utformas på ett sådant sätt att nyanlända unga har möjlighet att fullfölja sina studier under samma förutsättningar som andra ungdomar samt göra val som främjar en varaktig etablering på arbetsmarknaden. En långsiktigt hållbar migrationspolitik behöver därför inbegripa bestämmelser som möjliggör för vissa barn att stanna i Sverige även efter 18-årsdagen, även om grunden för tidigare uppehållstillstånd upphört.
- SKR anser att regeringen behöver ta ansvar för att ändamålet med reglerna om uppehållstillstånd för studier (gymnasielagen) uppnås och att de ungdomar som har fått uppehållstillstånd med stöd av detta regelverk samt fullföljt en utbildning ges rimliga förutsättningar att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. SKR anser inte att underlaget i den kompletterande promemorian ger klarhet i frågan om dessa ungdomar kan omfattas av förslagen.
- Regeringen måste, enligt SKR, säkerställa att de som får uppehållstillstånd som anhöriga kan folkbokföras och uppbära socialförsäkringsförmåner på samma villkor som andra bosatta individer, även när uppehållstillståndet understiger ett år.

Allmänna synpunkter

SKR vill inledningsvis påpeka att utformningen av det migrationspolitiska systemet i sin helhet kan inverka på förbundets ställningstaganden gällande de nu aktuella förslagen. Migrationspolitiken i vid bemärkelse inbegriper en rad olika regelverk och processer som sammanhänger och påverkar varandra. Utöver vad som anges i betänkandet En långsiktigt hållbar migrationspolitik (SOU 2020:54) pågår det en

utredning som ser över bestämmelser om arbetskraftinvandring¹ och inom EU fortgår arbetet med att ta fram ett gemensamt migrationsrättsligt regelverk. Som SKR påtalar i remissvaret gällande SOU 2020:54 är dessutom en bättre ordning för mottagande och etablering avgörande för möjligheten att uppnå målen i direktiven som låg till grund Migrationskommitténs utredning.

Konsekvenser för kommuner och regioner

SKR anser att konsekvensanalysen som presenteras i den kompletterande promemorian är bristfällig vad gäller förslagets påverkan på antalet individer som söker uppehållstillstånd i Sverige, antalet beviljade tillstånd samt vilka konsekvenser nyssnämnda faktorer samt förslagets utformning i övrigt får för SKR:s medlemmar. Detta gäller särskilt förslaget som avser uppehållstillstånd på grund av humanitära skäl. Den bristfälliga konsekvensanalysen medför svårigheter för SKR att ta ställning till förslagen.

SKR noterar att kommuner och regioner överhuvudtaget inte nämns i konsekvensanalysen. Som SKR påpekar i remissvaret gällande betänkandet SOU 2020:54 är de offentligfinansiella konsekvenserna som berörs i det nyssnämnda betänkandet och som behöver analyseras vidare vad avser förslagen i den nu aktuella promemorian i hög grad kopplade till kommuner och regioner. Detta förhållande måste enligt SKR tydligare avspeglas i konsekvensanalysen inför migrationspolitiska beslut.

Såvitt SKR tolkar förslaget om uppehållstillstånd på grund av humanitära skäl kan bestämmelsen tillämpas även avseende individer som haft uppehållstillstånd i Sverige på andra grunder än skydd, exempelvis anknytning, studier eller arbete. Någon analys av hur bestämmelsen kan påverka antalet individer som väljer att söka uppehållstillstånd i Sverige exempelvis på grund av arbete eller studier presenteras dock inte.

SKR har i remissvaret gällande SOU 2020:54 uppmärksammat oklarheter i regelverken vad avser möjligheten att uppbära vissa välfärdsförmåner i väntan på förlängt uppehållstillstånd. Eftersom förslagen i den kompletterande promemorian medför att fler individer kommer att söka förlängt uppehållstillstånd är det än mer angeläget att regelverket gällande rätten till bistånd och andra insatser under förlängningsprocessen, exempelvis LSS-insatser samt bistånd enligt SoL och LMA, tydliggörs. Ett regelverk som möjliggör för olika tolkningar får konsekvenser för såväl individen som kommunen som ska pröva ansökan om insatser eller bistånd.

SKR vill understryka vikten av att utformningen av det migrationsrättsliga regelverket inte medför en ökad efterfrågan på intyg från hälso- och sjukvården avseende individers hälsotillstånd. Eftersom förslaget om uppehållstillstånd på grund av

¹ Se Ju 2020:05 Utredning om åtgärder för att attrahera internationell kompetens och motverka utnyttjande av arbetskraftsinvandrare

humanitära skäl är kopplat till bland annat sökandens hälsotillstånd kan förslaget i denna del få konsekvenser för landets regioner, om fler individer söker uppehållstillstånd på nyssnämnd grund.

Uppehållstillstånd på grund av humanitära skäl

Barn som får uppehållstillstånd upp till 18-årsdagen

För att migrationspolitiken ska anses långsiktigt hållbar anser SKR att det behövs bestämmelser som möjliggör för vissa barn som får uppehållstillstånd upp till 18-årsdagen att få stanna i Sverige även efter 18 års ålder, även om grunden för det tidigare uppehållstillståndet upphört. En annan ordning riskerar att få orimliga konsekvenser för individerna samt även påverka SKR:s medlemmar på ett negativt sätt, vilket SKR påtalat i bland annat olika yttranden över förslag gällande lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige (den tillfälliga lagen).²

De ungdomar som får stanna i Sverige med tidsbegränsade uppehållstillstånd bör, på samma villkor som andra unga, ges goda förutsättningar att göra val som främjar en varaktig och hållbar etablering på arbetsmarknaden och i samhällslivet. Det utlänningsrättsliga regelverket bör enligt SKR inte utgöra hinder för sådana val. En ordning där vissa barn får uppehållstillstånd upp till 18-årsdagen men därefter riskerar att utvisas till följd av att de är vuxna i rättslig mening, kan medföra att fler ungdomar avbryter påbörjade studier för att söka arbete, eftersom det sistnämnda torde kunna ligga till grund för uppehållstillstånd även efter 18-årsdagen. Att ungdomar väljer att avsluta sin utbildning i tidig ålder kan få negativa konsekvenser för den långsiktiga etableringen. Ungdomar utgör även en sårbar grupp i fråga om otillbörliga utnyttjanden på arbetsmarknaden.

Kommunerna ansvarar för utbildning och andra välfärdsförmåner samt har en viktig roll i att stödja nyanländas etablering i arbetslivet och samhället. SKR vill betona vikten av att de kommunala resurserna tillvaratas på ett ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt samt att kommunerna och samhället får rimliga möjligheter att tillvarata den kompetens som unga, nyanlända individer upparbetar inom exempelvis gymnasieskolan.

SKR vill understryka vikten av att regeringen drar lärdom av gymnasielagens konsekvenser och i det aktuella lagstiftningsärendet gör en noggrann analys av om förslaget om uppehållstillstånd på grund av humanitära skäl uppnår det av regeringen avsedda ändamålet. SKR kan inte, utifrån innehållet i den kompletterande promemorian, bedöma huruvida det aktuella förslaget medför att de ungdomar som får uppehållstillstånd i Sverige ges förutsättningar att fullfölja sina studier och verka för en långsiktig etablering på arbetsmarknaden. SKR noterar dock att

² Se t.ex. SKR:s remissvar, Begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, dnr 17/00873, 2016-03-02 och SKR:s remissvar, Förlängning av lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, dnr 19/00294, 2019-03-15.

författningsförslaget framstår som komplext och att det lämnar ett förhållandevis stort utrymme till ansvariga myndigheter och domstolar att avgöra när förutsättningarna för uppehållstillstånd är uppfyllda.

Ungdomar som har fått uppehållstillstånd på grund av studier

SKR vidhåller vad som tidigare anförts gällande behov av analys och översyn av reglerna efter fullföljd utbildning för de ungdomar som fått uppehållstillstånd med stöd av gymnasielagen.³ Regeringen behöver ta ansvar för att ändamålet med det nyssnämnda regelverket uppnås. SKR anser inte att underlaget i den kompletterande promemorian ger tillräcklig klarhet i frågan om dessa ungdomar kan komma att omfattas av förslaget om uppehållstillstånd på grund av humanitära skäl.

SKR har ifrågasatt ändamålsenligheten med bestämmelserna i gymnasielagen ur såväl ett medmänskligt som ett samhällsekonomiskt perspektiv, eftersom ungdomar som befunnit sig i Sverige i flera år, fullföljt en utbildning och etablerat sig samhällslivet riskerar att utvisas om de inte hinner få en varaktig anställning inom sex månader efter att utbildningen är fullföljd. Gymnasieskolor, kommunal vuxenutbildning och folkhögskolor har avsatt tid och resurser för att möta målgruppens behov och tillhandahålla utbildningar som möjliggör för dem att etablera sig på arbetsmarknaden i Sverige. Detta arbete har bedrivits med antagandet att den kompetens som ungdomarna erhåller kan tillvaratas av samhället. Förutsättningarna för att tillvarata denna kompetens är dock, med nuvarande tolkning och tillämpning av regelverket, begränsade. SKR bedömer dessutom att det finns en stor risk för att de ungdomar som får avslag på ansökan om uppehållstillstånd efter en lång tid i Sverige stannar i landet trots beslut om utvisning och blir en del av ett växande parallellsamhälle.

SKR vill uppmärksamma att en del av de unga som har uppehållstillstånd enligt gymnasielagen har lagakraftvunna utvisningsbeslut i det ursprungliga beslutet som börjar att gälla direkt när ett uppehållstillstånd går ut eller Migrationsverket beslutar om avslag. En del ungdomar kan hinna fullfölja utbildningen mer än sex månader innan bestämmelserna i den kompletterande promemorian träder i kraft. Om dessa ungdomar inte kan få möjlighet att söka uppehållstillstånd med stöd av det nu aktuella förslaget, samtidigt som andra ungdomar som tagit längre tid på sig att genomgå en utbildning kan omfattas av bestämmelsen om särskilt ömmande omständigheter, uppstår det åter en olycklig situation där individens möjligheter att få stanna i Sverige blir beroende av omständigheter som den unge saknar möjlighet att råda över.

Det behöver enligt SKR klargöras när de ungdomar som får uppehållstillstånd på grund av humanitära skäl enligt förslaget i promemorian kan söka permanent uppehållstillstånd, om de haft uppehållstillstånd med stöd av gymnasielagen dessförinnan. Det behöver förtydligas om den aktuella gruppen kan tillgodoräkna sig

³ Se SKR:s skrivelse, Överläggning om och översyn av den så kallade gymnasielagen, dnr 19/01131, 2019-10-02

tid med uppehållstillstånd som de haft på grund av studier, eller om det krävs minst tre år med uppehållstillstånd på grund av humanitära skäl innan ett permanent tillstånd kan aktualiseras.

Upphållstillstånd på grund av anknytning i vissa fall

SKR anser att regeringen i det fortsatta lagstiftningsarbetet måste säkerställa att anhöriga som omfattas av förslaget i 5 kap. 3 a § första stycket 1 b utlänningslagen kan folkbokföras och uppbära socialförsäkringsförmåner på samma villkor som andra bosatta individer, även om uppehållstillståndet understiger ett år.

Skatteverkets ställningstagande, *Folkbokföring vid uppehållstillstånd kortare än ett år*, avser bland annat personer med uppehållstillstånd på grund av anknytning enligt 6 § i den tillfälliga lagen.⁴ Regeringen måste säkerställa att Skatteverkets bedömning är densamma för individer som har för avsikt att ingå äktenskap eller inleda ett samboförhållande. Konsekvenserna av att inte kunna folkbokföras blir mycket långtgående för individen, vilket SKR beskrivit i tidigare remissvar.⁵

När det gäller socialförsäkringsförmåner har SKR ännu inte fått klarhet i om individer som får uppehållstillstånd som understiger ett år kan anses bosatta i socialförsäkringsbalkens mening. SKR anser att denna fråga behöver redas ut i den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Knappe
Ordförande

Vänsterpartiet lämnar reservation enligt bilaga 1.

⁴ Se dnr 202 284594-17/111

⁵ Se exempelvis SKR:s remissvar, Förlängning av lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, dnr 19/00294, 2019-03-15

Styrelsens arbetsutskott
2021-01-08

Reservation från Vänsterpartiet

Kompletterande promemoria till betänkandet En långsiktig hållbar migrationspolitik (SOU 2020:54)

Vänsterpartiet reserverar sig med hänvisning till eget yrkande enligt nedan.

När SKR behandlade förslagen i Migrationskommitténs betänkande ”En långsiktig hållbar migrationspolitisk” yrkade vänsterpartiet på att förslaget skulle avslås i sin helhet. Utgångspunkten var att betänkandet byggde på felaktiga premisser, nämligen att vi behöver en stram migrationslagstiftning för att klara av integrationen. Utgångspunkten för en långsiktig och hållbar migrationspolitik borde ta sin utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna, inte en vilja att stänga gränser och arbeta så aktivt som möjligt för att hindra människor på flykt att söka en fristad.

Vänsterpartiets ståndpunkt har inte förändrats. Även om vissa av de kompletterande förslagen som presenteras i viss mån skulle kunna vara positiva i jämförelse med det ursprungliga förslaget så ändras inte det faktum att hela betänkandet och den kompletterande promemorian bör avslås och ersättas med förslag som bygger på de mänskliga rättigheterna.

Styrelsens arbetsutskott
2021-01-08

Reservation från Vänsterpartiet

Kompletterande promemoria till betänkandet En långsiktig hållbar migrationspolitik (SOU 2020:54)

Vänsterpartiet reserverar sig med hänvisning till eget yrkande enligt nedan.

När SKR behandlade förslagen i Migrationskommitténs betänkande ”En långsiktig hållbar migrationspolitisk” yrkade vänsterpartiet på att förslaget skulle avslås i sin helhet. Utgångspunkten var att betänkandet byggde på felaktiga premisser, nämligen att vi behöver en stram migrationslagstiftning för att klara av integrationen. Utgångspunkten för en långsiktig och hållbar migrationspolitik borde ta sin utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna, inte en vilja att stänga gränser och arbeta så aktivt som möjligt för att hindra människor på flykt att söka en fristad.

Vänsterpartiets ståndpunkt har inte förändrats. Även om vissa av de kompletterande förslagen som presenteras i viss mån skulle kunna vara positiva i jämförelse med det ursprungliga förslaget så ändras inte det faktum att hela betänkandet och den kompletterande promemorian bör avslås och ersättas med förslag som bygger på de mänskliga rättigheterna.